

NAGY GÁBOR

Liberális és zöld frakciók az Európai Parlamentben

Az Európai Parlamentben a képviselők európai pártok, pártcsoportosulások színeiben ülnek; elmondhatjuk azonban, hogy ezek a szerveződések csupán „protopártok”, még nem képesek egy valódi érdekérvényesítő és hatalmi funkció betöltésére. Jelenleg funkciójuk korlátozott, például nincsenek önálló jelöltjeik, túl szorosan kötődnek a nemzeti pártokhoz, alig léptek túl azok korábbi együttműködési szintjein, ezért politológiai értelemben nem tekinthetjük őket pártnak (Laczkóné 2004, 126–127).

A fenti megállapítások fényében az ebben a tanulmányban vizsgált két EP-frakció még inkább hátrányban van, hiszen már méretüknél fogva is csak nehezen vehetik fel a versenyt a „két nagy” európai párttal, a szocialistákkal és a néppárttal, amelyek komoly befolyást gyakorolhatnak az egyre nagyobb politikai súllyal rendelkező Európai Parlament döntéseire. A szavazói racionalitás is azt sugallja, hogy a két nagyobb párt közül éri meg választani, hiszen azok valódi befolyással bírnak az EP döntéseire, azonban a liberálisok és a zöldek is alternatívákat próbálnak nyújtani szavazóik számára, szakpolitikai kérdésekben ragaszkodnak ideológiai alapvetéseikhez és markáns arcukatukhoz. A következő oldalakon ezen a csoportoknak a rövid történetét, az általuk képviselt ideológiákat és szakpolitikai elképzeléseiket kíséreljük meg bemutatni.

LIBERÁLISOK AZ EURÓPAI PARLAMENTBEN

Az alapok. Liberális Internacionálé

A szervezet 1947 áprilisában alakult meg, és alapja lett a liberális pártok nemzetek feletti csoportokba tömörülésének; kezdetben 19 liberális párt volt a tagja. Első alapdokumentuma az 1947-es oxfordi liberális manifesztum volt, melyet a második világháború utáni általános rossz helyzetből való lehetséges liberális kiútnak szántak. A dokumentumban lefektették a legfontosabb liberális alapelveket, így az ember azon képességét, hogy képes megkülönböztetni a jót a rossztól; kijelentették, hogy az emberek és a család iránti tisztelet a társadalom igazi alapja, az állam csupán a közösség eszköze, melynek nem lehet olyan hatalma, ami befolyásolja az alapvető emberi szabadságjogokat. Kiálltak az azonos lehetőségekért mindenki számára az oktatásban, a magántulajdon, a vállalkozás és a fogyasztói választás szabadsága mellett, a társadalombiztosítás általánossá tétele és a nemek egyenlősége mellett. A manifesztum elfogadói egyetértettek abban, hogy ezen jogokat csak az igazi demokrácia tudja biztosítani, ahol egyenlő, általános és titkos választójoggal az állampolgárok vehetik kézbe a politika formálást (liberális manifesztum 1947).

Az elfogadók felvetették, hogy a gazdasági szabadság korlátozása a politikai szabadság eltűnéséhez vezet, ezért az állami tulajdont csak olyan szinten látják helyénvalónak, amit már egy magánvállalkozás nem tudna kezelni, vagy ahol a szabad verseny nem lehetséges. A közösségi jólétet a csoportérdekek fölé helyezték, a munkavállalás feltételeit javítani kívánták. El akarták érni, hogy az egyének nagyobb mértékben vegyenek részt a közösségek gyakorlásában (liberális manifesztum 1947).

A manifesztum készítői a háború elkerülése, a világbéke és a gazdasági prosperitás elérése érdekében az alábbi tényezőket tartották szükségesnek minden nemzet számára: a nemzetközi szervezetekhez való lojális ragaszkodást, azok döntéseinek elfogadását; az emberi jogok tiszteletben tartását; a nemzeti kisebbségek jogainak garantálását, tiszteletben tartását; a hírek, szolgáltatások, árucikkek szabad áramlását a nemzetek között, a szabad utazást az országok között; valamint a világ lemaradó országai felzárkóztatásának elősegítését azok lakosainak részvételével (liberális manifesztum 1947).

A Liberális Internacionálé (LI) 1967-ben ismét Oxfordban ült össze, ekkor már 20 párt volt a tagja. Itt a szervezet második alapdokumentumában, az oxfordi deklarációban kimondták, hogy egyetértenek az 1947-es liberális manifesztum által lefektetett elvekkel, üdvözlük, hogy a manifesztum elvei bekerültek az ENSZ deklarációiba, illetve az újonnan szuveréné vált államok alkotmányaiba. Szükségesnek tartották továbbá a 20 év

alatt felmerült problémákra a válaszádat a manifesztum elvei alapján (oxfordi deklaráció 1967).

Az egyik legfontosabb problémának tartották az egyre mélyülő szakadékot a szegény és gazdag országok között a technológiai, ipari és tudományos fejlődés korában. Az új a vívmányokat az emberiség szolgálatába kívánták állítani ennek a szakadéknak az eltüntetése érdekében. Felvetődött a decentralizáció gondolata, összhangban az állam és a monopolcsoportok visszaszorításnak tervével az egyén nagyobb szabadsága érdekében. Felléptek a privát szektor autonómiája és a szabadpiac mellett, amelyeket szükségesnek ítélték a társadalmi haladáshoz. Ugyanakkor felvetődött a természeti erőforrások megőrzésének gondolata is (oxfordi deklaráció 1967).

Az egységesülő Európa eszméje is hangsúlyt kapott, fontosnak ítélték a nemzetközi gazdasági kooperációt, az esélyegyenlőséget, a liberális demokráciát, mint a szabadság és béke megőrzésére leginkább alkalmas kormányzati formát. Az LI itt vetette fel – elsőként – a közvetlen európai választások lehetőségét, melyről az Európa Tanács 1976-ban hozott döntést (Szeme-re 1999).

A LI harmadik alapidokumentuma a római felhívás 1981-ből, amely már mint több kontinens liberálisainak felhívása jelent meg, szentesítette az 1947-es liberális manifesztumot, az 1967-es oxfordi deklarációt, és fellépett az emberi jogok durva megsértése ellen, mely abban az időszakban tapasztalható volt, és veszélyeztette a békét, a demokráciát. A felhívás részleteiben kitér a korszak problémáinak liberális megoldási lehetőségeire, nagyobb hangsúlyt kapott benne a környezetvédelem, a jóléti kérdések, de legjelentősebb problémakörének az akkori kétpólusú világrend tekinthető. Az LI ebben a dokumentumában jobban elszakad Európától, globális kérdésekre kínál liberális válaszlehetőségeket, tagsága ekkor már nem csak európai liberális pártokból állt (római felhívás 1981).

Európa és a liberális pártok

A liberális internacionálé tagjai számára laza együttműködési keretet biztosított, amelynél az egységesülő Európa liberális pártjai nagyobb fokú szervezettséget kívántak meg, különösen a közvetlen európai parlamenti választás bevezetése felé haladva. 1976 márciusában a stuttgarter alapító kongresszuson az Európai Parlament liberális frakciójának kilenc pártja létrehozta az Európai Közösség Liberális Pártjainak Szövetségét. Elhatározták, hogy a liberális pártok egységes programot dolgoznak ki az első közvetlen európai parlamenti választásokra. A stuttgarter nyilatkozat meghatározta, melyek a párt felfogása szerint az EU legfontosabb célja: az emberek polgári és politikai jogainak

európai szintű biztosítása. A többségi pártlistás szavazáson alapuló, a kisebbségek és a különböző régiók jogait tiszteletben tartó működés; a tartós és kiegyensúlyozott gazdasági növekedés biztosítása; a szociális háló kiépítése a szegényebb rétegek további leszakadásának megakadályozására; az EU közös külpolitikájának kialakítása az európai biztonságért és a világbékéért; a személyi szabadság, esélyegyenlőség biztosítása; az eszmék és pártok szabad versenye alapeleme legyen minden társadalomnak. Az Európai Liberális, Demokrata és Reform Párt (ELDR) mai formájában 1986-ban alakult meg a cataniai kongresszuson (Laczkóné 2004, 137; Horváth–Tar 2004, 74; Szemere 1999).

Ebben a tanulmányban minket a jelenlegi frakció működése, felépítése, szakpolitikai elképzelései, a liberalizmus alapértékéhez való viszonya érdekel, ezért ezután az ideológiai és a történeti áttekintés után áttérünk a jelenlegi helyzetre, illetve a közvetlen előzményeire.

Az ELDR 2004-es választási programja

A kibővülő EU számára készült ez a választási program, mely liberális nézőpontokat, válaszokat kínál a felmerülő problémákra. Hangsúlyozza az Európai Parlament egyre fontosabb szerepét az unión belül, jelentős törvényhozási hatáskörét s beleszólását a költségvetés elfogadásába. A közvetlenül választott testület fontos szerepet tölt be az ellenőrzésben, és vizsgálhatja a többi intézmény politikai döntéseit. Az ELDR ezen ellenőrző szerepkör további megerősítését szeretné, ezért deklarálja, hogy az EP-választáson minden szavazat számít (ELDR 2004).

Európára vonatkozó tervek

A párt támogatja az európai alkotmány létrehozását, elfogadását, mely tisztázhatja az EU céljait, értékeit, alapelveit, ésszerűbbé teheti a döntéshozatali eljárást, és sok más, a közösséget érintő kérdésben hozhat megfelelő megoldást.

Cél, hogy minden ember ott éljen és dolgozzon Európán belül, ahol kíván, az ezt gátló korlátozásokat fel akarják oldani. A párt terve, hogy modernizálja az európai gazdaságot, mert a lisszaboni folyamatot nem látja elég hatékonynak.

A kutatás-fejlesztést rendkívül fontos ágazatnak ítéli meg, melynek növelni kell a finanszírozását, különösen a „tisztá” és megújuló energiaforrásokra vonatkozó kutatásokét. Olcsósítani kívánja a szellemi tulajdon védelmét az innováció előmozdítása érdekében, vissza kívánja szorítani a bürokráciát és egy hitelesen nyitott piacgazdaság kialakításán fáradozik a szabad ver-

seny elősegítése érdekében. Alapcél az államháztartás fenntarthatósága, ennek érdekében szorgalmazza a költségvetési mérlegek szigorú ellenőrzését (ELDR 2004).

Pénzügyi szempontból fontos az adópolitika pragmatikus megközelítése, eszerint a tagállamoknak maguknak kell meghatározniuk adópolitikájukat, ez azonban nem zárja ki az adórendszer alapjainak egységesítését a hatékonyabb működés érdekében. Az áfakulcsok csökkentése a munkaigényes szolgáltatások esetében hasznosnak bizonyult, és a párt támogatja a kiterjesztését több szektorra. Az oktatást elősegítendő támogatják az alacsonyabb áfakulcsok alkalmazását a tankönyvek esetében. Meg kell teremteni a pénzügyi szektor esetében is a belső piacot, több választási lehetőséget és magasabb nyereséget kell biztosítani az érintettek számára.

A szolgáltatásokat költséghatékonyra és fenntarthatóvá kell tenni, pontos szabályozásra van szükség, meg kell akadályozni a monopóliumok és kartellek kiépülését. A közlekedés közösség szintű integrációjára lenne szükség, a tömegközlekedés színvonalának javítására.

Szükség van az intézményi átláthatóság, valamint a polgárok információhoz való hozzáféréseinek biztosítására (ELDR 2004).

Hiteles választási szabadságot kell biztosítani a fogyasztók számára a megfelelő információk megismerhetővé tételével. Szükség van európai élelmiszer- és vidékpolitikára.

A regionális politika kulcsfontosságú az EU gazdasági és szociális kohéziójának megtartása és fejlesztése céljából. Cél a régiók közötti és régiókon belüli egyenlőtlenségek csökkentése, a regionális együttműködés elősegítése, a strukturális politika reformja, közösségi kézben tartása.

Az ELDR a munkanélküliség legyőzésének és a gazdasági növekedés elősegítésének legfontosabb eszközeinek a piac liberalizálását, a munkapiaci rugalmasságot, valamint a munkaerő mobilitását látja. Esélyegyenlőség szempontjából figyelmet szentel az időseknek, a kisebbségeknek, a gyermekeknek és a nemeknek.

Leírják, hogy a bűncselekmények, a terrorizmus már nem ismeri a határ fogalmát, ezért szükség van egy demokratikus bel- és igazságügyi együttműködésre az EU-ban, melynek teljes parlamenti ellenőrzését helyénvalónak látnák. A menekültügy és a bevándorlás kezelésére is közös politikát kell kialakítani, a párt elzárkózik az „európai erőd” gondolatától. A sokszínűség Európáját fenn kell tartani, a csoportosulás elkötelezi magát az idegengyűlölet és a rasszizmus ellen, egyenlő lehetőségeket kíván teremteni a munkavállalási és oktatási politikákon keresztül mindenkinek. A különböző vallásokkal szembeni tolerancia és megértés alapvető, biztosítani kell a kisebbségi és regionális nyelvek védelmét, el kell ismerni az azonos neműek közötti párkapcsolatot, házasságot. A szociális kohézió megteremtéséhez

fontos a kulturális együttműködés az új tagállamokkal (ELDR 2004).

A párt továbbra is támogatja az EU bővítését, viszont annak feltételei nem képezik alku tárgyát. Különös fontosságú az emberi jogok biztosítása, védelme az EU-ban, ezen a területen az ELDR szerint van még mit fejlődniük a régi és új tagállamoknak egyaránt.

Az ELDR meg kívánja adni az Európai Parlament számára a teljes költségvetési hatalmat, küzdeni fog a pénz értékének megóvása érdekében a csalás és a korrupció ellen. Fontos elem a tervben a költséghatékonyság és a pénzek áramlásának ellenőrzése, mely még a bizottság működésére is vonatkozik, melynek szintén a racionalizálását tervezik (ELDR 2004).

Globális tervek

Az EU-nak aktívan támogatnia kell az ENSZ-t, és határain túl is jelentős szerepet kell játszania az emberi jogok védelmében, különös tekintettel a gyermekekre. Az Egyesült Államokban nem versenytársat, hanem partnert kell látnia a közösségnek, és együtt kell dolgoznia vele a közösen tisztelt értékekért. Erősíteni kell az EU és az európai gazdasági térség közötti kapcsolatokat. Az ELDR aktív, közös külpolitikát támogat annak érdekében, hogy az EU megfelelő súlyhoz juthasson a nemzetközi szinten. A közös európai biztonsági és védelmi politika kialakítását is szükségesnek látják. A globalizáció kérdéséről leírják, hogy az olyan jelenség, amely ellen nem küzdeni kell, hanem irányítani, és a megfelelő irányítás lehetővé teszi a pozitív hozadékok széles körű elterjedését. A fejlődő világot támogatni kell a megfelelő módokon, de a világméretű gyógyír egy kibővített szabadkereskedelmi övezet lehet, melybe bekerülhetnek a fejlődő világ országai is. A környezet megóvása globális cél a fenntarthatóság elérésével, a fenntartható fejlődéssel egyetemben (ELDR 2004).

Választások 2004-ben és az új frakció

„A Liberálisok és Demokraták Szövetsége Európáért képviselőcsoport megszületett”, jelentette be Graham Watson, a szerveződéés brit frakcióelnöke 2004. július 14-én egy összevont sajtókonferencián. Az új képviselőcsoport az Európai Liberális, Demokrata és Reform Párt (ELDR) csoportjának utóda, melyhez a magját képező liberálisok mellett csatlakoztak a konzervatív frakcióból kiváló francia UDF, a litván Munkás Párt és az olasz Margaréta Párt képviselői. A képviselőcsoport 80 fős tagsággal indult, mára már 88 tagja van, akik 19 különböző országból kerültek az EP-be. Megalapításának egyik fő célja volt, hogy

a liberális és elkötelezetten integrációpárti centrista erők nagyobb befolyáshoz juthassanak az Európai Parlamentben. A képviselőcsoport első politikai erőpróbája Bronislaw Geremek EP-elnöki jelölése volt, amit azonban a néppárti és szocialista képviselők leszavaztak. A frakció nemzetek és pártok szerinti megoszlását mutatja a melléklet 1. táblázata.

Az új képviselőcsoport 10 pontos programja

A 10 pontos program tartalma lényegileg megtalálható az ELDR 2004-es választási programjában, ezáltal lemérhető, hogy a friss centrista frakció az új pártokkal kibővülve is a liberális alapelvek képviselését tartja feladatának. A különbség talán annyi, hogy egyrészt prioritást állítottak fel a különböző célok között, és 10 fontosat jelöltek ki a képviselőcsoport programjában.

Legfontosabb célként a béke elősegítését jelölik meg, egy olyan föderális unión keresztül, amely tiszteletben tartja a különböző kulturális, helyi és nyelvi identitásokat, és nyitott minden európai állam számára, amely megfelel a tagsági kritériumoknak. Olyan uniót képzelnek el a liberálisok, amelyben egy minősített többségi szavazási rendszerrel teljes mértékben kibontakozhat az európai szuverenitás, a szubszidiaritás elvével összhangban.

Ennek érdekében el akarják érni, hogy az EU egységesen jelenjen meg a világpolitikában. Támogatják a közös kül- és biztonságpolitikát, a közös védelempolitikát, valamint erősíteni kívánják az EU befolyását a nemzetközi kereskedelemben és pénzügyi vonatkozásokban.

Meg kívánják nyitni, demokratizálni és elszámoltathatóbbá akarják tenni az EU intézményeit, annak érdekében, hogy az európai kérdés vitája eljuthasson azokhoz is, akik jelen pillanatban abból kirekesztettnek érzik magukat (Liberálisok 10 pontja 2004).

Biztosítani kívánják minden európai polgár alapvető jogait, és meg akarják szüntetni a diszkrimináció minden formáját. Hisznek abban, hogy a társadalom célja az, hogy hozzásegítse polgárait az önbeteljesítéshez az oktatás minden szintjének fejlesztésén keresztül. Erősíteni akarják a gazdasági irányítást az euró bevezetése után, biztosítani akarják a pénz értékét az adófizetők számára mindenfajta csalás és kiskapu kiszűrésével.

Európát a világ vezetőjévé akarják tenni a környezetvédelem tekintetében, amely az egyik legfontosabb kérdéssé vált a fenntarthatósággal egyetemben. A globalizációt mindenki számára működővé akarják tenni, elérhetővé úgy, hogy a meglévő kulturális értékeket ne veszélyeztesse.

Az európai régiók teljes elismerését és fejlődését kívánják elősegíteni, különösen azokat, melyek törvényhozó erővel bírnak, és olyan strukturális politikát akarnak létrehozni, amely

kiaknázza a leginkább szükeget szenvedő régiók potenciáljait (Liberálisok 10 pontja 2004).

Az ALDE-frakció eddigi politikai lépései a sajtómegjelenések tükrében

A liberális frakció munkáját eddig kiadott két hírlevele, sajtóközleményei alapján vizsgáltuk. Az elemzésbe bekerülés szempontjai a következők voltak: megjelenés az ALDE hírlevelében, vagy az ALDE sajtóközleményei között és az Euractiv

2. táblázat.

Cikk	Forrás	Téma
Európai alkotmány	Hírlevél 04/09	belpolitika
Beszlan: az ALDE elítéli Putyin csecsen politikáját	Hírlevél 04/09	külpolitika
Az EU és Irak jövője: egy eneráció munkája	Hírlevél 04/09	külpolitika
Az ALDE szerint az EU kormányainak gyakorolni kellene, amit elrontanak a költségvetés-tervezésben	Hírlevél 04/09	gazdaság
Az ALDE jelöli a Riporterek határok nélkült az EP Emberi Jogi Díjára	Hírlevél 04/09	emberi jogok
Stabilitási egyezményi reform: stabil gazdaság, kockázatos politika	Hírlevél 04/09	gazdaság
Az EP elutasítja a Barroso Bizottságot	Hírlevél 04/10	belpolitika
Az ALDE nagyobb nyitottságot sürget az Európai Központi Banknál	Hírlevél 04/10	gazdaság
Belorusszia és Ukrajna: Európának többet kell tennie, hogy segítse őket	Hírlevél 04/10	külpolitika
Az ALDE költségvetési jelentése növeli a juttatásokat Európa demokratikus házórzőjének	Hírlevél 04/10	gazdaság
Az ALDE prioritásokat állít fel az Európai Tanács vezetőinek novemberi találkozójára	Hírlevél 04/10	belpolitika
Az EP megszavazta az egyidejű népszavazást az európai alkotmányról	ALDE Press Room 04/10	belpolitika
Az európai alkotmány zöldebb európai energiapolitikát jelenthet környezetpolitika	ALDE Press Room 04/11	
ALDE: az EU-nak fenn kell tartani a tiltást a fegyvereladásokra Kínának	ALDE Press Room 04/11	külpolitika
Sürgősen ki kell vizsgálni a romániai szavazást – Watson	ALDE Press Room 04/11	külpolitika
A demokrácia győzelme Ukrajnában	ALDE Press Room 04/12	külpolitika
Igen Törökországra egy „politikai” Európai Unióban	ALDE Press Room 04/12	külpolitika

weboldalon (<http://www.euractiv.com>) egyaránt. Ezáltal biztosak lehetünk benne, hogy a legjelentősebb hírek kerültek be a csokorba. A biztosjelöltek meghallgatására vonatkozó híreket nem elemeztük. Egy hírre vonatkozóan csak 1 cikket választottunk be, a legelső. Az eredmények az alábbi, 2. táblázatban láthatóak.

Láthatjuk, hogy az ALDE-frakció eddigi működése során az európai alkotmány kérdése többször előkerült, egyrészt az elfogadása, másrészt a ratifikáló népszavazások egyidejűvé tétele és az energiapolitika kapcsán. Fontossága tükröződött az ELDR választási programjában, illetve az általa elérni kívánt célok a képviselőcsoport 10 pontos programjában is. Előkerültek külpolitikai kérdések is, elsősorban olyan helyekről, ahol a béke vagy az emberi jogok, esetleg a liberális demokrácia működése veszélyben van. Törökország kérdése kiemelt figyelmet kap, sok cikk foglalkozik vele – ezzel kapcsolatban a liberálisok azt mondják, hogy ha Törökország tovább tud lépni a reformok útján, felvételt nyerhet az EU-ba.

Gazdasággal kapcsolatos kérdéseknél a liberálisok ellenőrzéseket, racionális tervezést sürgető politikájukat próbálták érvényesíteni, egy alkalommal sikeresen elérték az ellenőrzésre fordított pénzek növelését, két esetben pedig a megfontolt költségvetési tervezésre intik a tagállamokat. A környezetpolitikát csupán egy, az európai alkotmánnyal is foglalkozó cikk említi, amely az alkotmányt mint a zöldebb energiapolitika elősegítőjét vetíti elő.

A képviselőcsoport honlapján összesen 98 sajtóközlemény található, az Euractiv weboldalra ebből 25 került át. Féléves mérlegnek ez elég kevésnek tekinthető, különösen hogy a hírek több nyelven is bekerültek az adott listába, így adva ki a végleges számot. A csoport vezetőjének, Graham Watsonnak a beszédei is jelentős számban jelentek meg. Ennek alapján a fenti táblázatban összefoglalt témák adják a vázát az eddigi működésnek, ami így véleményünk szerint egyáltalán nem tekinthető sikeresnek, de még önállóan sem, hiszen talán egy jelentés kivételével az új képviselőcsoport nem tudta a két nagy frakció akaratával szemben befolyásolni az EP-ben zajló eseményeket. Azonban ezt vetítette elő a fentebb már említett elnöki jelölés is, amit a két nagy frakció tagjai – egy paktum alapján – leszavaztak.

A liberalizmus kihívásai a 21. században

Többen felvetették már a kérdést, hogy „mivel magyarázható az a látványos különbség, ami a liberális gondolat és a liberális pártok hatóképessége között feszül”. Ez a kérdés az EP liberális frakciója esetében is neuralgikus pontra világít rá, hiszen bár csak egy féléves periódust tekintettünk át egy szupra-

nacionális EU-intézményben működő képviselőcsoport esetében, ennek ellenére több eredményre számítottunk. A fentiekből kitűnik, hogy a liberálisok meglehetősen kifinomult eszméket képviselnek, azonban a liberális pártpolitika nem tűnik megfelelőnek (Csizmadia 2001).

Ezt az európai pártok speciális helyzete még inkább tetézi, s a gond visszavezethető a nemzeti pártok szintjére is. Az elemzett dokumentumokban és a Liberális Internacionálé által 1997-ben kiadott napirendben (a liberálisok 21. századi feladatairól) a fentebb vázolt kérdésre nem szerepel megoldási terv. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a liberális pártoknak – és az ELDR-nek – ne kellene szembenéznie vele.

ZÖLDEK AZ EURÓPAI PARLAMENTBEN

Zöld képviselőcsoport az Európai Parlamentben

Zöldek az Európai Parlamentben 1984 óta vannak jelen, 1989 óta létezik önálló zöld képviselőcsoport. Az 1999-es EP-választások után csatlakozott a zöldekhez a regionális pártok által alkotott Európai Szabad Szövetség, ekkor lett a csoport elnevezése Zöldek–Európai Szabad Szövetség (angolul Greens-European Free Alliance). A frakció törzsét jelenleg a német zöldek adják, közülük került ki a csoport egyik társult elnöke, Daniel Cohn-Bendit is (vele kapcsolatban érdekesség, hogy az 1999–2004-es ciklusban francia mandátummal ült az EP-ben). A csoport másik társult elnöke az olasz Monica Frassoni. A frakciót a liberálisoké mellett a közepes méretű frakciókhoz sorolják (Horváth–Tar 2004, 77-78).

Az Európai Zöldek 2004-es választási programja

A zöldek hisznek egy közös európai jövőképben, melyet az EP-választás kimenetele befolyásol. Bővítéspártiak, Európa egységességét tekintik legfontosabb céljuknak a berlini fal leomlása óta, valamint egy toleránsabb, szociális és demokratikus Európai Unió megteremtését. Céljuk a globalizáció helyesebb szabályozásában részt venni, a környezetvédelmi és szociális érdekeket megjeleníteni. Fenntartható és igazságos jövő érdekében cselekszenek az EU-ban, független és összetartó európai külpolitikáért küzdenek, amely demokratikus és ökológiai alapokon nyugszik. Európa-képük magas szociális és ökológiai normáknak elkötelezett, amelyek felülkerekednek a pusztán kereskedelmi érdekek felett. Szerintük Európának fel kell vállalni a környezetvédelmi felelősséget, és radikálisan változtatnia kell

közlekedési és energiapolitikáján, fel kell hagynia a nukleáris energia használatával (Zöld 2004).

Támogatják az alkotmány kidolgozását, a konvent által kidolgozott alkotmánytervezetet, amely a demokrácia és az átláthatóság irányába viszi el a közösséget. Szociális uniót kívánnak építeni, mely a fenntartható fejlődésre törekszik és rokon értelmű a békével.

Sürgetik a közös agrárpolitika radikális reformját, jobb minőségű bioélelmiszerek előállítására érdekében – ezzel a fogyasztót is védelmezni akarják. Az energiapolitika megváltoztatásán belül céljuk az, hogy az EURATOM-egyezményt megszüntessék, elérjék, hogy az EU nemzeti kormányai csatlakozzanak a kyotói egyezményhez. Mindenki számára jobb életkörülményeket képzelnek el, csökkenteni akarják a munkaerő adóztatását, és be akarják vezetni a szennyezők adóztatását.

Erős közösségeket, élhető városokat akarnak kialakítani, szociális biztonsággal minden európai polgár számára. Támogatnák a nőket, a hátrányos helyzetűeket, teljes szociális biztosítási rendszert képzelnek el, ellenzik a neoliberais elveket, amelyek mindent a piac szükségleteinek rendelnek alá (Zöld 2004).

Erősíteni kívánják az állampolgári részvétel minden formáját, a civil és a NGO-társadalom részvételét. Elismerik az európai igazságügyi és rendőri együttműködés szükségességét, de a polgári jogok tiszteletben tartása mellett.

A béke fontos garanciájának látják az EU-t, összetartó külügyi politikát szeretnének. Az ENSZ-t tartják a legmegfelelőbb fórumnak, ahol a világot fenyegető kérdéseket kezelni lehet. Támogatják egy európai békehadtest felállítását.

A globalizációs rendszer reformálásában és ellenőrzésében az EU-t fontos eszköznek tekintik, melynek súlyánál fogva lehetősége van változásokat elérni a nemzetközi szervezetekben. E célok megvalósítása érdekében Európai Zöld Pártot építenek fel (Zöld 2004).

Az Európai Szabad Szövetség 2004-es választási programja

Az ESZSZ kiáll az állam nélküli nemzetek, emberek és régiók jogaiért. Szerintük a tradicionális szuverén állam korának vége, de nem akarják, hogy a monolitikus, nagy tagállamok által irányított EU kora váltsa fel azt. Céljuk, hogy minél szélesebb körű participációra vegyék rá az embereket a politikai folyamatban. Eszközük a politikai decentralizáció, amely az önkormányzatok megerősödéséhez és a különböző identitások felismeréséhez vezet. Dolgoznak a szociális feltételek, az életminőség javításáért és a javak tisztességes elosztásának eléréseért. A fenntartható fejlődés elérésével akarják javítani az emberek életmi-

nőségét egy tiszta környezetben. E célok elérése érdekében van szükségük a jobb európai képviselőre.

A szavazóiknak tett ígéret szerint küzdeni fognak az európai intézményrendszer egyszerűsítéséért, az alkotmányi pluralizmusért, mely egy hierarchia nélküli kormányzati hálózat kialakulásához vezet. Minden nyelv elismeréséért európai szinten a strukturális alapok irányításának és menedzsmentjének a decentralizált intézmények kezébe kerüléséért. Elkötelezettek a jóléti állam, a társadalmi kohézió, a teljes foglalkoztatottság mellett, és mindenfajta diszkrimináció felszámolásáért szállnak síkra. Meg akarják változtatni a közös agrárpolitikát a fenntartható mezőgazdaság érdekében, támogatják a „szennyező fizet” elvet. Közös európai külpolitikát képzelnek el, támogatják az EU szereplését a békefenntartásban, és több átláthatóságot és nyitottságot akarnak ügyeinek intézésében (ESZSZ 2004).

A Zöldek és az Európai Szabad Szövetség együttműködéséről

A 2004-es választásokon a közös képviselőcsoport létszáma visszaesett, egyaránt kevesebb zöld és regionalista képviselő jutott be, összesen 41, ebből 34 zöld és 7 regionalista tag, később 1 független képviselő csatlakozott a csoporthoz. A frakció jelenlegi létszáma és a képviselők nemzeti pártjuk szerinti megoszlása a melléklet 1. táblázatában látható.

A két politikai csoport képviselői kidolgoztak egy megértési protokollt, melyben kijelentik, hogy a politikai frakció két különböző európai politikai család egyesített akaratát képviseli, annak érdekében hogy erősítse a közös érdekek megvalósításának képességét (Protokoll 2004).

Közös céljaik szerint olyan társadalmat akarnak építeni, amely tiszteletben tartja az alapvető emberi jogokat és a környezeti igazságosságot. Növelni akarják a munka világának szabadságát új választási lehetőségek megjelenítésével. El akarják mélyíteni a demokráciát a decentralizáción és az állampolgárok közvetlen részvételén keresztül, a szabad emberek unióját akarják létrehozni, amely a szubszidiaritás elvén alapul. Át akarják fordítani az EU figyelmét gazdasági programjáról a szociális, kulturális és környezeti értékek irányába (Protokoll 2004).

A fenti célok egyaránt megjelenítik a Zöldek és az ESZSZ politikai céljait, melyeket sikeresen egyeztettek a közös frakció létrehozása érdekében. Az egyeztetés eredményeképpen a zöldek és a regionalisták legfontosabb céljai bekerültek a programba, azonban a súlypontok nem világosak. Az EP egy képviselőcsoportja esetében ez talán megengedhető, azonban egy hatalomért versengő párt esetében aligha.

Törökország EU- tagsága és az EP zöld frakciója – egy szakpolitikai ügy zöld szemmel

A zöldek elkötelezettek a törökországi reformok mellett, támogatják a csatlakozási tárgyalások gyors megnyitását, az ország mihamarabbi EU-tagságát – jelentették ki a csoport vezetői a bizottság csatlakozási tárgyalások megnyitására vonatkozó ajánlása kapcsán kiadott sajtóközleményükben (Törökország felvétele az EU-ba 2004).

2004 októberében konferenciát rendeztek Isztambulban „Törökország az EU-ban: közös jövő?” címmel. A konferencián török politikusokkal és a civil társadalom képviselőivel egyeztettek, sajtókiadványuk szerint őszinte – de néhol nehéz – párbeszédet folytattak. Vezetőik a következőképpen foglalták össze az eseményeket: Cohn-Bendit szerint Törökország ne egyenlő elbánást, hanem különleges elbánást kérjen az EU-tól annak érdekében, hogy a 70 milliós ország Európa számára rendkívül fontos – de igen nehéznek ígérkező – integrációja minél hamarabb megvalósulhasson. Monica Frassoni elmondta, hogy Törökország potenciális felvétele egy erős szövetséget fog létrehozni azok között, akik további demokratizálódást kívánnak az országban, illetve azok között, akik az EU-ban és mindkét helyen erősíteni fogják a reformista erőket (Törökország az EU-ban konferencia 2004).

2004 decemberében, egy héttel a plenáris szavazás előtt a zöld képviselőcsoport a török csatlakozási tárgyalások megnyitásának támogatására hívta fel az EP-képviselőket (Zöld felhívás 2004). Az EP pozitív döntése után a zöldek üdvözölték a tanács szintén pozitív döntését a csatlakozási tárgyalások megnyitásával kapcsolatban (A zöldek üdvözölték a tanács döntését 2004).

A fentiekből kiderült, hogy a zöldek hogyan szálltak síkra, támogatották a csatlakozási tárgyalások megnyitását Törökországgal. Kiálltak elképzelésük mellett, megvalósították programjuk egy újabb szeletét, sikerrel jártak. Ez a zöldek egyik legfontosabb eddigi eredménye a 2004–2009-es EP-ciklusban.

KÜLÖNBÖZNEK-E AZ EURÓPAI PÁRTCSALÁDOK VÁLASZTÁSI PROGRAMJAI?

A fenti programok alapján felvetődik a kérdés: miben különböznek az Európai Parlament frakcióinak, pártjainak politikai céljai? Erre talán a helyes válasz az lehet, hogy prioritásokban, hiszen a megoldásra váró problémák minden párt számára szinte ugyanazok. Az alábbi táblázatban – amelyet Schmidt és Binder tanulmányából vettünk át – látható, hogyan vélekednek a választók az egyes pártok számára fontos megoldandó problémák-

ról 1999-es választási programjaik alapján (Schmidt–Binder 2005, 9.).

A táblázat adataiból kitűnik, hogy a politikai csoportok a legtöbb problémakörrel foglalkoztak. A munkanélküliség a legfontosabb probléma mind a négy politikai erő számára, azonban eltérő mértékben. A liberálisok számára a legfontosabb problémák a munkanélküliség (a négy párt közül a legkevésbé hangsúlyos), a felmérés elkészültekor Koszovó kérdése, amelynek fontos vetületei voltak az európai béke- és külpolitika szempontjából, a gazdasági kérdések, a jogrend és a migráció kérdésköre. A 2004-es választási programjuk alapján is egyetérthetünk ezzel, hiszen ezek a kérdések kaptak több dimenziós hangsúlyt a dokumentumban.

3. táblázat. Különböznek-e az európai pártcsaládok választási programjai
(A legfontosabb megoldásra váró problémák a megkérdezettek szerint; a táblázat oszlopszázalékokat tartalmaz.)

	Szocialista	Konzervatív	Liberális	Zöld
munkanélküliség	57	48	28	44
gazdaság	3	7	8	2
Koszovó	5	5	10	7
jogrend	3	4	7	4
háború és béke	4	3	3	1
migráció	1	4	7	1
drogok	2	3	2	
környezet	2	1	5	12
egészségügy	2	2	1	1
társadalmi konfliktusok	2	1		4
adók	1	2	2	1
nyugdíjak	2	4	1	2
kisebbségek	1	2	1	5
oktatás	2	1	4	2
EU	1	1	3	1
euró	1	1	3	
élelmiszer-politika	2	3	3	2
normák és értékek	1	1	1	2
külpolitika	2	1	2	2
EU-integráció	1	1	3	
költségvetés	1	0	3	
korrupció és csalás	0	1	2	
energia	1			2

European Election Study 1999, választás utáni kérdőív; az adatok súlyozottak.
N = 4542.

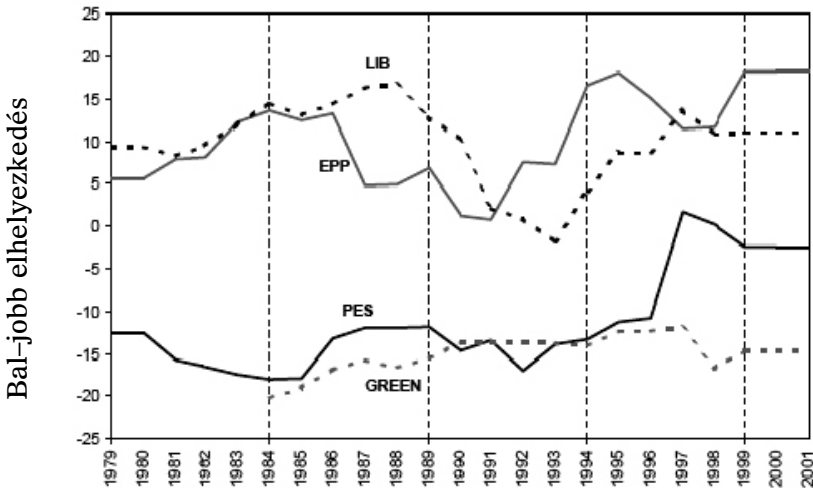
Ha a táblában nem található beírás, egyetlen válaszadó sem említette az adott kérdéskört, ha 0 található, kevesebb mint 1 százalék említette.

Forrás: Schmidt–Binder 2005, 9. o.

A zöldek esetében a legfontosabb szintén a munkanélküliség problémája, utána közvetlenül a környezeti kérdések következnek, majd szintén Koszovó és a kisebbségek ügyei. A nagy pártokkal összehasonlítva a liberálisok inkább a konzervatívokhoz állnak közel, míg a zöldek a szocialistákhoz.

IDEOLÓGIAI KERETEK – ELHELYEZÉSI KÍSÉRLET

A EP politikai erőterében egyértelműen a két legdominánsabb csoport a néppárt és a szocialisták frakciói. Ha a két frakció összefogott, az eddigi 6 parlamenti ciklus alatt bármilyen fontosabb kérdést eldönthetett együtt. A kisebb pártok szerepe ezért kissé bizonytalan, láttunk kísérletet a liberálisok esetében a nagyobb befolyás elérésére, amely első politikai kihívásában kudarcot vallott. Az alábbiakban megpróbáljuk ideológiailag elhelyezni a pártokat a bal–jobb-dimenzió mentén, hogy láthassuk, ideológiailag a pártok hogyan viszonyulnak egymáshoz.

Forrás: Hix—Roland 2004, 31. o.

Lib: liberálisok, EPP: néppárt, PES: szocialisták, Green: zöldek

1. grafikon. Ideológiai távolság a négy pártcsoport között

A grafikonon a négy pártcsoport bal–jobb ideológiai elhelyezkedését láthatjuk 1979-től 2001-ig. A negatív számok a baloldaliság mértékét, a pozitív számok a jobboldaliság mértékét jelentik.

A grafikont Hix, Noury és Roland közös tanulmányából vettük át, akik a csoportok belső ideológiai diverzitását vizsgálták (Hix–Noury–Roland 2004, 16.).

Ahogy a grafikon mutatja, a kilencvenes évek eleje óta a néppárt és a szocialisták is jobbra mozdultak el, míg a liberálisok centristák maradtak. Az ideológiai távolság a néppárt és a szocialisták között nőtt, míg a szocialisták és a liberálisok között csökkent (Hix–Noury–Roland 2004, 17.). A zöldek ideológiai tekintetben a leginkább baloldali állásponttal rendelkeztek a vizsgált időszakban.

Liberálisok és zöldek összevetése

Összehasonlítva a zöldek és a liberálisok által vallott elveket, szakpolitikai tekintetben elmondhatjuk, hogy a legnagyobb eltérés a munkanélküliség csökkentésének kérdésében van, a két frakció itt ideológiai konfliktusba kerül egymással. A liberálisok a gazdasági fejlődést látják a probléma lehetséges megoldásának, a zöldek viszont a neoliberais gazdaságpolitikával szemben a szociális értékeket tartják fontosnak. A liberálisoknak a gazdasági sikeresség fontosabb, mint a környezetvédelem, a zöldeknél a felállás pont fordított, előtérbe kerül a fenntartható fejlődés elérésének szándéka. A két politikai erő viszont egyaránt komoly hangsúlyt fektet a közös külpolitikára, a békefenntartásban való részvételre és a diszkrimináció minden formájának felszámolására. A fentiekből kiderült, hogy a liberálisok ideológiai szempontból a politikai jobboldalhoz, a zöldek pedig inkább a politikai baloldalhoz állnak közel. Jelenlegi szakpolitikai elképzeléseik, cselekvéseik is alátámasztják ezt a felosztást.

KONKLÚZIÓ

Az Európai Parlamentben a két nagy frakció dominanciájának ellensúlyozására a kisebb politikai erők egyesített frakciókat hoznak létre politikai céljaik közös nevezőre hozásával. Ezek a szövetségek azonban csupán a parlamentbe jutás után köttetnek meg, a pártok külön programmal indulnak az EP-választáson. A parlamenti munkát talán egyszerűsítik ezek a csoportosulások, politikai megértésüket és az állampolgárok számára az átláthatóságukat azonban nem. A liberálisok esetében a dolog kevésbé bonyolult, mint a zöldeknél. A hozzájuk társult pártok más parlamenti csoportokból léptek ki, a közös érték pedig a centrista gondolkodás, az egységes Európa melletti elkötelezettség. A zöldek és a regionalisták esetében is megvan egy hasonló kapocs, ám a célok összeegyeztetésének eredménye mégsem olyan egyértelmű, mint a liberális frakció esetében.

MELLÉKLET

1. táblázat. 2004–2009-es frakciótagok nemzeti pártjai

Ország / Párt	Liberálisok	Ország / Párt	Zöldek
Belgium		Ausztria	
Mouvement Réformateur	3	Die Grünen	2
VLD	3	Belgium	
Ciprus		Ecolo	1
DIKO	1	GROEN!	1
Dánia		Dánia	
Venstre	3	Socialistisk Folkeparti	1
Radikale Venstre	1	Egyesült Királyság	
Egyesült Királyság		The Green Party	2
Liberal Democrats	12	Finnország	
Észtország		Vihreä Liitto	1
Eesti Keskerakond	1	Franciaország	
Eesti Reformierakond	1	Les Verts	6
Finnország		Hollandia	
Keskustan	4	GroenLinks	2
Svenska Folkpartiet	1	Europa Transparant	2
Franciaország		Lettország	
UDF – Europe	11	Par Cilveka Tiesibam Vieneta	
Hollandia		Latvija	1
VVD	4	Luxemburg	
D66	1	Déi Gréng	1
Írország		Németország	
Független	1	Bündnis 90/Die Grünen	13
Lengyelország		Olaszország	
Unia Wolnoœci	4	Federazione dei Verdi	2
Lettország		Skócia	
Latvia's Way	1	Scottish National Party	2
Litvánia		Spanyolország	
LCS	2	Los Verdes	1
Lithuanian Labour Party	5	Esquerra Republicana de Catalunya	1
Luxemburg		E-Iniciativa per Catalunya Verds	1
DP	1	Svédország	
Magyarország		Miljöpartiet De Gröna	1
SZDSZ	2	Wales	
Németország		Plaid Cymru	1
FDP	7	Összesen	42
Olaszország			
Italia dei Valori	2		
MRE	1		
Margherita	7		
Radicals	2		

Ország / Párt	Liberálisok	Ország / Párt	Zöldek
Spanyolország			
CiU	1		
PNV	1		
Svédország			
Folkpartiet	2		
Centre Party	1		
Szlovénia			
LDS	2		
Összesen	88		

FELHASZNÁLT IRODALOM

- Csizmadia, Ervin (2001) *A liberális gondolat és a liberális pártok*. Európai Füzetek, Internet: <http://www.c3.hu/~eufuzetek/index.php?nagya=konyvespolc/9-3-csizma.html>
- Hix, Simon–Noury, Abdul–Roland, Gerard (2004) *Power to the Parties: Cohesion and Competition in the European Parliament, 1979–2001*. Version 4.
- Horváth, Zoltán–Tar, Gábor (2004) *Az Európai Parlament*. Földkör Kiadó, Budapest.
- Laczkóné Tuka, Ágnes (2004) *Az Európai Parlament*. Dialóg Campus, Budapest.
- Schmidt, Hermann–Binder, Tanja (2005) *The Agendas of Voters and Parties in the European Parliament Election of 1999*. The euromanifestos project, Internet: <http://www.mzes.uni-mannheim.de/projekte/manifestos/>
- Szemere, Róbert (1999) *Kronológia. Az európai liberálisok útja az egységes pártig*. Beszélő, 1999 május.

FORRÁSOK (internet)

- ELDR 2004 - Az Európai Liberális Demokrata és Reformpárt kampányfelhívása <http://www.eldr.org/EP2004pdf1/Hung.pdf>
- Zöld 2004 - Az Európai Zöldek kampányfelhívása <http://www.eurogreens.org/cms/default/rubrik/3/3133.manifesto@hu.htm>
- Az Európai Szabad Szövetség 2004-es kampányfelhívása <http://www.gfbv.it/3dossier/eu-min/europe2004-en.html>
- Protokoll 2004 - A Európai Zöldek és az Európai Szabad Szövetség megértési protokollja <http://www.greens-efa.org/en/about/#2>
- Liberálisok 10 pontja Európáért <http://eldi.europarl.eu.int/2/EJADHBJAHLFKNEGHCOCDJKLCPDBK9AF4F39DP3W3BY9LI74HS/docs/DLS/2004-STAFF-0271-01-EN.doc>
- ALDE-hírlevél 1. <http://eld.europarl.eu.int/2/OMPPDFBJAMICFBHDKFGOAAFIBPDBK9AF4F39DAKP3BY9LI71KM/docs/DLS/2004-STAFF-0342-01-EN.pdf>

- ALDE-hírlevél 2. <http://eld.euoparl.eu.int/4/OMPDFBJAMICFBHDKFGOAAFIBPDBK9AF4F39DA3T3BY9LI71KM/docs/DLS/2004-STAFF-0377-01-EN.pdf>
- Oxfordi liberális manifesztum, 1947 <http://www.liberal-international.org/resolutions/47oxford.html>
- Oxfordi liberális deklaráció, 1967 <http://www.liberal-international.org/resolutions/67oxford.html>
- Római felhívás, 1981 <http://www.liberal-international.org/resolutions/97oxford.html>
- Oxfordi liberális manifesztum, 1997 <http://www.liberal-international.org/resolutions/97oxford.html>
- Törökország az EU-ban konferencia 2004 – zöld sajtóközlemény <http://www.greens-efa.org/en/press/detail.php?id=2091&lg=en>
- Törökország felvétele az EU-ba 2004 – zöld sajtóközlemény <http://www.greens-efa.org/en/press/detail.php?id=2056&lg=en>
- Zöld frakció felhívása 2004 <http://www.greens-efa.org/en/press/detail.php?id=2191&lg=en>
- Zöldek üdvözölték a tanács döntését 2004 <http://www.greens-efa.org/en/press/detail.php?id=2210&lg=en>

HIVATALOS HONLAPOK

- Európai Parlament hivatalos honlapja <http://www.euoparl.eu.int/>
- Liberális képviselőcsoport hivatalos honlapja <http://eld.euoparl.eu.int/content/default.asp?>
- Liberális Internacionálé <http://www.liberal-international.org/>
- Zöld-ESZSZ-képviselőcsoport hivatalos honlapja <http://www.greens-efa.org/en/>